Rayzan Asınşar
03.01.2016

HİKAYE EKLERİ

Şimdiki zaman ekleri

-AN	-EN	-N	-ÊNE

Şimdiki zamanın hikayesi(-yordu)

Şimdiki zamanın hikayesinde kullanılan şimdiki zaman eki "-êne"dir.Dili geçmiş zaman ortaçlarına eklenir."-Yordu" anlamı bu şekilde ortaya çıkar.

Şimdiki zamanın hikayesinde fiilin dili geçmiş zaman ortaçları iki gruba ayrılır.

1.Sessizle biten geçmiş zaman ortaçları

Bunlarda geçmiş zaman eki eski ekin kalıntısı olan "ıt,ıd,d,t" hece yada seslerini içerir.Bu ekleri alan ortaçların tamamı düzensiz fiildir.

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	kök	Geçmiş zaman eki
Kerdene	kerd	ker	-d
Şıkıtene	şıkıt	şık	-ıt
Berdene	berd	ber	-d
Werdene	werd	wer	-d

Şimdiki zaman hikayesi çekimi	Geçmiş zaman ortacı	Şimdiki zaman eki
kerdêne	kerd	-êne
şıkıtêne	şıkıt	-êne
berdêne	berd	-êne
werdêne	werd	-êne

kerdêne

Karşılaştırmalı örnek

yap	-ıyor	-du
ker	-d	-êne

2.Sesliyle biten geçmiş zaman ortaçları

Bunlarda geçmiş zaman bir kısım fiillerde düzensizliğe uğramış eklerdir.Bu ekleri alarak şimdiki zaman kullanılan kök ve şimdiki zaman çekiminde farklılaşır geçmiş zaman ortacına dönüşürler. Geçmiş zaman ortaçlarının çoğunluğunda ise düzenli fiillerin köklerine eklenen geçmiş zaman eki "-a" dır.

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	kök	Geçmiş zaman eki
Şiene	şi	ş	-i
Biene	bi	b	-i
Vıraziyaene	vıraziya	vıraziy	-a
Şıkiyaene	şıkiya	şıkiy	-a

Geçmiş zaman ortacı	Şimdiki zaman eki
şi	-êne
bi	-êne
vıraziya	-êne
şıkiya	-êne

vıraziyaêne

Karşılaştırmalı örnek

yapıl	-ıyor	-du
vıraziy	-a	-êne

Gelecek zamanın hikayesi (-ecekti)

Zazacada gelecek zamanın hikayesi "bı-" öneki ve şimdiki zamanın hikaye ortacı yardımıyla yapılır.

bı-	şimdiki zamanın hikaye ortacı
bı-	şiêne
bı-	biêne
bı-	vıraziyaêne
bı-	şıkiyaêne

bıbiêne bışiêne

Görülen geçmiş zamanın hikayesi (-tıydı,-tı idi)

Dili geçmiş ortacın ardından kullanılan biene yardımcı fiilinin ortacı ile yapılır. Zazacada görülen geçmiş zamanın hikayesi kullanılmaz (Şimdilik).

Biene

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	kök	Geçmiş zaman eki
Biene	bi	b	-i

Diğer fiiller

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	kök	Geçmiş zaman eki
Kerdene	kerd	ker	-d
Şıkıtene	şıkıt	şık	-ıt
Berdene	berd	ber	-d
Bırnaene	bırna	bırn	-a

Karşılaştırmalı örnek

Geçmiş zaman ortacı	bî
kerd	bî
yaptı	-ydı
bırna	bî
kesti	-ydi

kerd bî şıkıt bî vıraziya bî şıkiya bî

Duyulan geçmiş zamanın hikayesi (-mıştı)

Dili geçmiş ortaca eklenen duyulan geçmiş zaman anlamı katan sıfat fiil eki ve biene yardımcı fiilinin ortacı ile yapılır.

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	kök	Geçmiş zaman eki
Biene	bi	b	-i

Mastar	Geçmiş zaman ortacı	Sıfat fiil eki
Kerdene	kerd	-e
Şıkıtene	şıkıt	-e
Vıraziyaene	vıraziya	-e
Şıkiyaene	şıkiya	-e

Karşılaştırmalı örnek

Geçmiş zaman ortacı	Sıfat fiil eki	bî
kerd	-e	bî
yaptı	imiş	ti
yap	-mış	tı

kerde bî şıkıte bî vıraziyae bî şıkiyae bî